

Home>Court procedures>Civil cases>Which country's court is responsible?

Sąd którego kraju jest właściwy w danej sprawie?

Poland

1 Do jakiego sądu należy się zwrócić: do sądu powszechnego orzekającego w sprawach cywilnych czy do sądu szczególnego (na przykład sądu orzekającego w sprawach z zakresu prawa pracy)?

W Polsce do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne i Sąd Najwyższy (Zobacz: Organizacja sądownictwa w Polsce) o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych.

Przepisy dotyczące właściwości sądów zawarte są w kodeksie postępowania cywilnego (w skrócie k.p.c.) w art. 16-18 oraz art. 27-46.

W sądach rejonowych sprawy z zakresu prawa cywilnego rozpoznają Wydziały:

cywilne,

rodzinne i nieletnich (sądy rodzinne) - do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających psychotropowych, a także inne sprawy należące do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw,

pracy i ubezpieczeń społecznych (sądy pracy) – do spraw z zakresu prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych,

gospodarcze (sądy gospodarcze) do spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej, ze stosunku spółki, przeciwko członkom zarządu spółek handlowych o roszczenia wynikające ze złożenia przez te osoby nieprawdziwych oświadczeń do Krajowego Rejestru Sądowego, przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku, z umów o roboty budowlane oraz ze ściśle związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych, z umów leasingu, przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej, między organami przedsiębiorstwa państwowego, między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór, z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego, o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugodą zawartą przed tym sądem, o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem, sprawy dotyczące upadłości,

ksiąg wieczystych - do prowadzenia ksiąg wieczystych oraz do innych spraw cywilnych z zakresu postępowania wieczystoksięgowego.

Sądy Okręgowe w Polsce posiadają analogiczne wydziały, za wyjątkiem wydziałów ksiąg wieczystych oraz wydziałów rodzinnych i nieletnich. W Polsce w Sądach Okręgowych istnieją wydziały Cywilne Rodzinne, które powołane są do rozpoznawania w szczególności spraw o rozwód, separację i zniesienie separacji, unieważnienie małżeństwa, ustalenia istnienia bądź nieistnienia małżeństwa, o uznanie orzeczeń sądów zagranicznych, stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów państw obcych w sprawach rodzinnych.

W Sądzie Okręgowym w Warszawie działa dodatkowo jako wydział:

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, do którego zakresu działania należy rozpoznawanie w postępowaniu sądowym spraw dotyczących przeciwdziałania praktykom monopolistycznym oraz regulacji energetyki.

Ponadto, w następujących Sądach Okręgowych: **w Gdańsku, w Katowicach, w Lublinie, w Poznaniu oraz w Warszawie** działają Wydziały Własności Intelektualnej, które rozpoznają sprawy z zakresu ochrony własności intelektualnej (w tym – Sąd Okręgowy w Warszawie - sprawy z zakresu ochrony unijnych znaków towarowych i wzorów wspólnotowych, dotyczące naruszenia, groźby, braku naruszenia wzorów przemysłowych i znaków towarowych, unieważnienia wzoru wspólnotowego, wygaśnięcia, unieważnienia znaku towarowego, skutków naruszenia znaku towarowego).

Ponadto z dniem 1 stycznia 2010 roku ustalono Sąd Rejonowy w Lublinie (obecnie **Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie**) jako właściwy do rozpoznawania spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym należących do właściwości innych sądów rejonowych.

2 W przypadku gdy właściwość mają sądy powszechne orzekające w sprawach cywilnych (tj. sądy, które odpowiadają za rozpoznawanie takich spraw), w jaki sposób mogą się dowiedzieć, do którego z nich należy się zwrócić?

Zasadą ogólną jest, iż właściwe w sprawach cywilnych właściwe do orzekania w pierwszej instancji są sądy rejonowe. Do właściwości **sądów rejonowych** n a l e ż ą w s z y s t k i e s p r a w y

z wyjątkiem spraw zastrzeżonych przez przepisy ustawy do sądów okręgowych (art.16 i 507 k.p.c.)

Do właściwości **sądów okręgowych** w pierwszej instancji należą sprawy wymienione w art. 17 k.p.c., to jest o:

- 1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz **spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia,**
- 2) o **ochronę praw autorskich** i pokrewnych, jak również dotyczących **wynalazków, wzorów** użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych,
- 3) o roszczenia wynikające z **Prawa prasowego,**
- 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 100 tysięcy złotych, oprócz **spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami** oraz spraw rozpoznawanych w **elektronicznym postępowaniu upominawczym,**
- 5) o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni,
- 6) o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną,
- 7) o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji,
- 8) o odszkodowanie z tytułu **szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.**
- 9) o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych.

Ponadto do właściwości **sądów okręgowych** należą na przykład:

- 1) sprawy o ubezwłasnowolnienie,

2) sprawy o rozstrzygnięcie sporów dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw państwowych: między radą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa, organami przedsiębiorstwa a organami założycielskimi przedsiębiorstwa oraz organami przedsiębiorstwa a organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem,

3) o uznanie i o stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów zagranicznych (art. 11481 i art. 11511 k.p.c.).

W sprawach o prawa majątkowe powód zobowiązany jest do oznaczenia w pozwie wartości przedmiotu sporu, chyba, że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna.

W sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.

W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest do wskazania w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu, stosując się do treści art. 20-24 k.p.c.

2.1 Czy istnieje rozróżnienie w hierarchii sądów powszechnych orzekających w sprawach cywilnych (na przykład sądy rejonowe są sądami niższej instancji, a sądy okręgowe są sądami wyższej instancji), a jeżeli tak, który z nich jest właściwy w mojej sprawie?

Porównaj punkt 2

2.2 Właściwość miejscowa (który sąd jest właściwy do rozpoznania mojej sprawy: sąd w mieście A czy w mieście B?).

Polski kodeks postępowania cywilnego wyróżnia następujące rodzaje właściwości miejscowej sądu: ogólną (art. 27-30 k.p.c.), przemianą (art.31-37 k.p.c.) i wyłączną (art. 38-42 k.p.c.). Kwestie dodatkowe związane z właściwością miejscową regulują przepisy szczególne (art. 43-46 k.p.c.).

Właściwość miejscowa została szczegółowo opisana w punktach od 2.2.1 do 2.2.3

2.2.1 Podstawowa zasada ustalania właściwości miejscowej

Właściwość miejscowa ogólna.

Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania (art. 27 k.p.c.).

Zgodnie z art. 25 kodeksu cywilnego miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce, powództwo powinno być wytoczone według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby jednostki organizacyjnej z której działalnością wiąże się spór. W sprawach, w których zastępstwo Skarbu Państwa wykonuje Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej, powództwo wytacza się według siedziby jej oddziału, w którego obszarze działania ma siedzibę jednostka organizacyjna, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Powództwo przeciwko pozostałym osobom prawnym i innym podmiotom nie będącym osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby (art. 30 k.p.c.).

2.2.2 Wyjątki od podstawowej zasady

Porównaj punkt 2.2.2.1

2.2.2.1 W jakim przypadku mam możliwość wyboru pomiędzy sądem w miejscu zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady) a innym sądem?

Właściwość miejscowa przemianowa pozwala powodowi w niektórych sprawach na wybór sądu. Powód może wówczas wytoczyć powództwo przed sądem właściwości ogólnej lub przed innym sądem wskazanym w przepisach art. 32-37 k.p.c.

Właściwość miejscowa przemianowa przewidziana jest w następujących sprawach:

roszczenia alimentacyjne oraz o ustalenie pochodzenia dziecka i związane z tym roszczenia –powództwo wytoczyć można według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej;

roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy – powództwo można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału;

zawarcie umowy, ustalenie jej treści, o zmianę umowy ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy – powództwo wytoczyć można przed sąd miejsca wykonania spornej umowy; za miejsce wykonania umowy uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności w przypadku: 1) sprzedaży rzeczy ruchomych - miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone; 2) świadczenia usług - miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone; w razie wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem;

roszczenie z czynu niedozwolonego – powództwo wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę;

powództwo o ochronę dóbr osobistych naruszonych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda;

zapłatę należności za prowadzenie sprawy – powództwo wytoczyć można przed sąd miejsca gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził;

roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości – powództwo wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości;

przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku – powództwo można wytoczyć przed sąd miejsca płatności. Kilku zobowiązanych z weksla lub czeku można łącznie pozwać przed sąd miejsca płatności lub przed sąd właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawy weksla własnego lub czeku;

Powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda. Regulację tę stosuje się także do powództwa przeciwko bankowi hipotecznemu lub jego następcy prawnemu o roszczenie wynikające z czynności banku hipotecznego;

z zakresu prawa pracy – powództwo może być wytoczone przed sąd, w którego okręgu praca jest, była lub miała być wykonywana, bądź też przed sąd w którego okręgu znajduje się zakład pracy (art. 461§1k.p.c.).

2.2.2.2 W jakim przypadku muszę wybrać sąd inny niż ten właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady)?

Wyłączna właściwość sądu oznacza, iż sprawa może się toczyć wyłącznie przed sądem wskazanym w kodeksie. Właściwość wyłączna przewidziana jest w następujących sprawach:

własność lub o inne prawa rzeczowe na nieruchomości, jak również o posiadanie nieruchomości, roszczenia wynikające z art. 231 Kodeksu cywilnego, roszczenia wynikające z art. 224-228 i art. 230 Kodeksu cywilnego, o ile są związane z nieruchomością – powództwo wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca położenia nieruchomości; jeżeli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej; właściwość ta rozciąga się na roszczenia osobiste związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu; Sąd właściwy może na zgodny wniosek stron przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli przemawiają za tym względy celowości;

z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych – powództwo wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część;

ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia – powództwo wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby;

ze stosunku małżeństwa – powództwo wytacza się wyłącznie przed sąd w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda;

ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym – powództwo wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej.

2.2.2.3 Czy strony mogą samodzielnie określić jako właściwy sąd, który w innym wypadku nie byłby właściwy?

Właściwość szczególna oznacza, iż w sprawach wskazanych w przepisach szczególnych istnieje możliwość odmiennego określenia właściwości sądu:

prawo wyboru sądu przyznane zostało powodowi;

jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy. To samo dotyczy wypadku, gdy nieruchomości której położenie jest podstawą znaczenia właściwości sądu jest położona w kilku okręgach sądowych;

prawo wyboru sądu przyznane zostało obu stronom na podstawie umowy lub zgodnego wniosku;

strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wynikać z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej lub jeżeli powód nie złożył pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Strony mogą również ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów;

strony nie mogą jednak zmienić właściwości wyłącznej;

umowa o właściwość sądu musi mieć formę pisemną i może być częścią umowy materialnoprawnej (klauszula prorogacyjna) lub może być sporządzona jako oddzielna umowa;

w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych na zgodny wniosek stron sąd właściwy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, rozpoznającemu sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, jeżeli przemawiają za tym względy celowości;

sąd właściwy jest wyznaczany przez sąd przełożony lub Sąd Najwyższy;

jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy inny sąd równorzędny. Powodem wyznaczenia mogą być tylko takie przeszkody, które uniemożliwiają rozpoznanie sprawy, np. wyłączenie sędziego lub działanie siły wyższej;

Sąd Najwyższy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego. O przekazanie sprawy może wystąpić sąd właściwy. jeżeli stroną jest Skarb Państwa, a państwową jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, jest sąd: 1) właściwy do rozpoznania sprawy - sąd ten z urzędu przedstawia akta sprawy sądowi nad nim przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym; 2) przełożony nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy - sąd właściwy do rozpoznania sprawy z urzędu przedstawia akta sprawy temu sądowi przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym, mającemu siedzibę poza obszarem właściwości sądu przekazującego;

Sąd Najwyższy ma obowiązek wyznaczenia sądu, przed którym należy wytoczyć powództwo, jeżeli w myśl przepisów kodeksu, nie można ustalić, na podstawie okoliczności sprawy, właściwości miejscowej (art. 45 k.p.c.).

3 W przypadku gdy właściwość mają sądy szczególne, w jaki sposób mogą dowiedzieć się, do którego z nich należy się zwrócić?

Sądy szczególne to sądy administracyjne i wojskowe. Działalność sądów wojskowych reguluje ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych. Zasadniczo sądy te rozpatrują sprawy karne w Siłach Zbrojnych RP. Przekazanie do ich kompetencji innych spraw może zostać wprowadzone wyłącznie w drodze ustawy.

Działalność sądów administracyjnych reguluje ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych. Sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości przez kontrolę działalności administracji publicznej oraz rozstrzyganie sporów kompetencyjnych i o właściwość między organami samorządu terytorialnego i organami administracji rządowej. Nie można wykluczyć, że w wyjątkowych sprawach sąd administracyjny w ramach kontroli działalności administracji publicznej będzie decydował o sprawie, która ma charakter cywilny.

Ostatnia aktualizacja: 06/11/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.